

Přechody rostlin do vody vrcholily před 40–10 miliony let. Druhotné z vody na souš jsou zaznamenány později, asi před 40 miliony let, a vrcholily před 20 miliony let, i když probíhaly mnohem rychleji.

Výsledky zavrhlly časovou hypotézu, podle níž nízká diverzita vodních vývojových linií je důsledkem kratší doby jejich vývoje. Dnešní nízkou diverzitu vodních krytosemenných vysvětlují spíše nízké diverzifikační rychlosti vodních linií spolu

s nízkou rychlostí přechodu ze souše do vody (97 nezávislých za 140 milionů let) a vyšší rychlostí zpětných přechodů na souš (82 nezávislých za 40 milionů let) anebo vymírání. Příčinou by mohly být nepříznivé fyzikálně-chemické zvláštnosti vodního prostředí (např. nízká koncentrace kyslíku, často nízká dostupnost anorganického uhlíku pro fotosyntézu, nedostatek světla a minerálních živin, nevhodnost některých sedimentů pro kořenění, zamrzání aj.) a ne-

schopnost rostlin se k nim přizpůsobit anatomicky a fyziologicky či způsobem opylení, tvorbou semen a uchycením semenáčků. V neposlední řadě je třeba uvažovat vliv velice omezené plochy sladkovodních biotopů, v nichž roste velká většina vodních rostlin; ve srovnání se suchozemskými biotopy tvoří jen asi 0,02 % plochy Země. [New Phytologist 2022, 235: 344–355]

Použitá literatura uvedena na webu Živý.

Pavel Kovář

Jiřina Slavíková – nedožitých 100 let protagonistky ekologické botaniky (geobotaniky)

Dlouholetá vedoucí geobotanického oddělení katedry botaniky Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy, doc. RNDr. Jiřina Slavíková, CSc., se narodila 16. ledna 1926 (zemřela 2. září 2016, tedy ve věku 90 let). Její profesní erudice, vědecká i pedagogická činnost na univerzitě, jakož i jiné aspekty její osobnosti včetně angažmá v univerzitním Občanském fóru r. 1989 byly – nejen v Živě – pojednány a publikovány (Zprávy České botanické společnosti 2016, 51: 309–312; Živa 2016, 2: XXIX–XXX; 2016, 6: CXLV). Pro připomenutí vyzdvihneme její obětavost a diplomatickou úspěšnost v úsilí o zachování oboru v normalizační době po r. 1968 a za nepřízně tehdejšího vedoucího katedry Radovana Hendrycha, který se postaral o „vyhazovy“ poloviny personálu geobotanického oddělení z fakulty. Dále pak vedení několika desítek diplomantů s úspěšným uplatněním v oboru, ať už v akademické, nebo aplikované sféře, pak ještě průkopnické práce v experimentální fytoecologii, rekonstrukční ekologii nebo kořenové kompetici v lesním ekosystému. S nezanedbatelnou citovaností v dobách, kdy se formálně tento parametr výkonu nehodnotil.

Dá se říci, že pražská fakultní geobotanika představovala po dlouhou dobu neefektivnější školu ekologie rostlin ve státě, za

významného přispění Jiřiny, která dokázala „ušít na tělo“ absolventské práce studentům podle odhadu jejich vloh a zajišťovat doktorandské (tehdy aspirantské) pobyty, případně posléze asistentské úvazky mladé generaci.

Pokud lze něco k již v minulosti sepsanému přidat v osobní vzpomínce na studentská léta strávená pod kuratelou tehdy doktorky Jiřiny, musím ocenit jak volbu tématu diplomové práce, tak výběr konzultantů (v těch časech nemohli být externisté formálně školiteli), založený na dobrých vztazích J. Slavíkové k osobnostem v botanice ve spřízněných institucích. V mém případě studie sestávala ze dvou odlišných částí, spjatých pouze (polabskou) lokalitou, kdy v části akcentující syntaxonomii a synekologii lučních společenstev jsem se hodně naučil od dvou našich nejlepších v oboru, Emílie Balátové-Tuláčkové z Brna a Denisy Blažkové z Prahy, potažmo z Průhonice (Botanický ústav Československé akademie věd). V experimentálnější části sledující ekotoxikologii a ekologickou obnovu (v dnešní terminologii) rudní těžbařské krajiny mi radou pomohl Juraj Hajdúk ze Slovenska. Dalo by se napsat mnohé z pospolitého života na oddělení, kde vládla výborná atmosféra, jistě by bohatě vzpomínkami přispěli další tehdejší absolventi.

1 Jiřina Slavíková (1926–2016).

Z archivu P. Kováře

2 Exkurze do Slovenského krasu v r. 1972, kterou vedla J. Slavíková jako čerstvá vedoucí geobotanického oddělení katedry botaniky PřF UK v Praze, a spolu s ní Marcel Rejmánek, tehdy po absolvování studia botaniky. Foto I. Suchara

Přidám alespoň něco z dojmů, kdy jsem v r. 1990 přebíral místnost a „židli“ po Jiřince (jak jsme jí už za studií říkali) netuše, co za změny mě tu čeká v následujících 30 letech. Kolikrát jen jsem si na ni vzpomněl při tvorbě a prezentaci přednášek, jsa neškolený učitel, jak by se asi vyrovnávala se zpětnými vazbami od studentů po zavedení hodnotících anket na pedagogy (její přednášky bývaly pečlivě připravené, ale třeba přiznat, že udržení pozornosti posluchačů mohl být někdy problém). V dobách preference testů jsem si podržel její způsob zkoušení tak, aby nevyloučil osobní kontakt se studentem (exkurze nebyly postačující, i když k poznání naturelů výborné). Zdědil jsem po ní klobouk – nevím, kterému pánovi kdysi patřil, možná manželu Bohdanovi, slavnému rostlinnému fyziologovi – z něho nechávala studenty vytáhnout si hlavní otázku při zkoušce. Systém jsem i s kloboukem převzal a nenechal si vzít kombinaci zaškrťavacích testů s širší náhodně vylovenou otázkou, při níž se ukázala i schopnost adepta diskutovat. Na závěr bych použil parafrázi ze své řeči při rozloučení s Jiřinou Slavíkovou na Olšanských hřbitovech před 10 lety: Paní učitelko Jiřinko, smekám ke tvé poctě klobouk, který jsem od tebe zdědil a který není obyčejný – naposledy včera si z něho vytahovali otázky naši studenti u zkoušky, tak jako to činily řady absolventů u tebe.

K dalšímu čtení např. Živa 2006, 1: IV; 2026, 1: XII–XIII.

